

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-81>

УДК 657

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИТРАТ В МОЛОЧНОМУ СКОТАРСТВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ

ACCOUNTING OF COSTS IN DAIRY BREEDING: PROBLEMS AND IMPROVEMENTS

Мулик Тетяна Олексіївнакандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1109-2265>**Мулик Ярославна Ігорівна**кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8166-2481>**Mulyk Tetiana, Mulyk Yaroslavna**
Vinnytsia National Agrarian University

У статті досліджені питання облікового забезпечення витрат в молочному скотарстві, і зокрема їх проблем та визначення напрямів його вдосконалення. Представлено аналіз в динаміці за 10 років поголів'я великої рогатої худоби (ВРХ) в т.ч. корів та обсягів виробництва молока та констатовано увагу на зменшенні показників. Зазначено, що без скорочення витрат, в цій галузі, та росту продуктивності, підвищення ефективності молочного скотарства не відбудеться. Обґрунтовано, що вагомим чинником збереження та росту ефективності галузі молочного скотарства є достовірний бухгалтерський облік на підприємстві, стабільний контроль та високоякісний аналіз за витратами, виходом продукції та фінансовими результатами. Систематизовано дослідження вітчизняних вчених щодо різноманітних проблем, незгоджень та дискусійних питань стосовно облікового забезпечення витрат в молочному скотарстві. Як правило вони стосуються класифікації витрат, статей витрат, об'єктів їх обліку, вибору методик обліку витрат, первинного та зведеного обліку, розподілу непрямих витрат, порядку визначення собівартості продукції, тощо. Враховуючи представлені думки науковців та власні дослідження, зазначено, що вдосконалення обліку витрат молочного скотарства є важливою складовою ефективного управління підприємством. Серед основних напрямів вдосконалення обліку витрат в молочному скотарстві виділено наступні: автоматизація обліку витрат; розширення та деталізація переліку статей витрат; врахування особливостей функціонування галузі при організації обліку витрат, які впливають на характер та обсяги витрат, впровадження ефективної системи контролю витрат за ефективним використанням виробничих ресурсів, при виготовленні продукції молочного скотарства; створення системи бюджетування витрат; організація навчання персоналу, що забезпечуватиме здобуття та поліпшення ними необхідних знань та навичок щодо ефективного обліку витрат; систематичне проведення аналітичної оцінки та прийняття на основі її результатів виважених управлінських рішень; постійне вдосконалення системи обліку витрат з урахуванням змін в умовах виробництва, сучасному бізнес середовищі, євроінтеграції тощо.

Ключові слова: витрати, облікове забезпечення витрат, класифікація витрат, статті витрат, бюджетування витрат, молочне скотарство, тваринництво.

The article examines the issues of cost accounting in dairy farming, and in particular, their problems and the determination of directions for its improvement. An analysis of the dynamics of the cattle population over 10 years is presented, including cows and volumes of milk production, and attention was paid to the reduction of indicators. It is noted that without a reduction in costs in this area and an increase in productivity, an increase in the efficiency of dairy farming will not occur. It is substantiated that reliable accounting at the enterprise, stable control and high-quality analysis of costs, output and financial results are a significant factor in the preservation and growth of the efficiency of the dairy industry. The research of domestic scientists on various problems, disagreements and debatable issues regarding the accounting support of costs in dairy cattle breeding has been systematized. As a rule, they relate to the classification of costs, items of costs, objects of their accounting, the choice of cost accounting methods, primary

and consolidated accounting, the distribution of indirect costs, the procedure for determining the cost of production, etc. Taking into account the presented opinions of scientists and own research, it is indicated that improving the accounting of costs of dairy farming is an important component of effective management of the enterprise. Among the main areas of improvement of cost accounting in dairy farming, the following are highlighted: automation of cost accounting; expansion and detailing of the list of expenditure items; taking into account the specifics of the industry's functioning when organizing cost accounting, which affects the nature and volume of costs, the implementation of an effective cost control system for the effective use of production resources, in the production of dairy products; creation of a cost budgeting system; the organization of staff training, which will ensure that they acquire and improve the necessary knowledge and skills regarding effective cost accounting; systematic conducting of analytical assessment and adoption of balanced management decisions based on its results; constant improvement of the cost accounting system taking into account changes in production conditions, the modern business environment, European integration, etc.

Key words: costs, cost accounting, cost classification, cost items, cost budgeting, dairy farming, animal husbandry.

Постановка проблеми. Галузь молочного скотарства відіграє важливу роль у світовому та вітчизняному виробництві продуктів харчування та сільського господарства загалом. Вона має вагоме значення як для економіки країн, так і для задоволення потреб людства у харчових продуктах. Втім, поглиблення кризових явищ у сільському господарстві негативно вплинуло на її розвиток, через зменшення інвестицій, зменшення попиту на молочну продукцію, збільшення витрат на утримання та годівлю тварин, фінансові труднощі для фермерів, зниження конкурентоспроможності, цінової політики продукції галузі, і звісно через військові дії, що нині тривають, що і обумовлює пошук резервів зниження собівартості, базовими факторами якої є методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями стратегічного розвитку молочного скотарства займалися такі вчені: Т. Божидарнік, Т. Ящук, Л. Іванова, В. Гринчук, М. Ільчук, О. Козак, М. Литовченко, В. Ніценко, М. Гладій, С. Васильчак, В. Радько, С. Степанчук, Н. Шиян та багато інших.

Проблеми облікового відображення витрат галузі молочного скотарства та інформаційного забезпечення управлінських рішень в цій сфері присвячені дослідження таких науковців як: І. Бланк, Ф. Бутинець, Я. Іщенко, Л. Нападовська, І. Свиноус [8], В. Радько [8], В. Плаксієнко, Л. Стаднік [1], Л. Тулуш [3], Л. Чижевська, Л. Яловега [11], М. Кругла [3], В. Колоша [14], В. Уланчук [10], Л. Гнатишин [7], та інші учені.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Відзначаючи важливість проведених наукових досліджень, слід зауважити, що за умов динамічних змін вимог до інформації про витрати, напрямки їх класифікації для відображення в обліку та вклю-

чення до собівартості, виникає необхідність подальшого їх обґрунтування та дослідження.

Формулювання цілей статті. Дослідження облікового забезпечення витрат в молочному скотарстві, і зокрема їх проблем та визначення напрямків його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль та значення тваринництва в сучасному світі вельми важливі. Ця галузь забезпечує продовольчу та харчову безпеку, здійснює економічний внесок у розвиток держави, підтримує екосистеми шляхом забезпечення різноманітності видів тварин, впливає на використання ресурсів, тварини використовуються для медичних досліджень, тестування лікарських засобів та розвитку нових методів лікування тощо.

В багатьох дослідженнях зустрічається інформація, що ця, вкрай, необхідна галузь, будучи трудомісткою та при відсутності відповідних власних переробних промислів і сприятливої державної податкової та цінової політики, а також фінансових і кредитних ресурсів, тривалий час знаходиться у депресивному стані [1, с. 52]. В тому числі це стосується молочного скотарства, де постійно спостерігається зменшення поголів'я тварин та виробництво молока (рис. 1; рис. 2).

Війна Росії проти України ще погіршила ситуацію. За словами експертів, у 2022 році, поголів'я корів ще знизилось (приблизно на 11% порівняно із попереднім роком). У 2023 році відповідний тренд триває – очікується, що поголів'я зменшиться ще на понад 95 тис. голів, або 7,1% показника початку року. Таким чином, загальне поголів'я корів в Україні станом на початок 2024 року очікується на рівні 55,5% показника початку 2015 року. Офіційна статистика також зафіксувала зниження продуктивності корів, що цілком логічно для періоду воєнного стану [3].

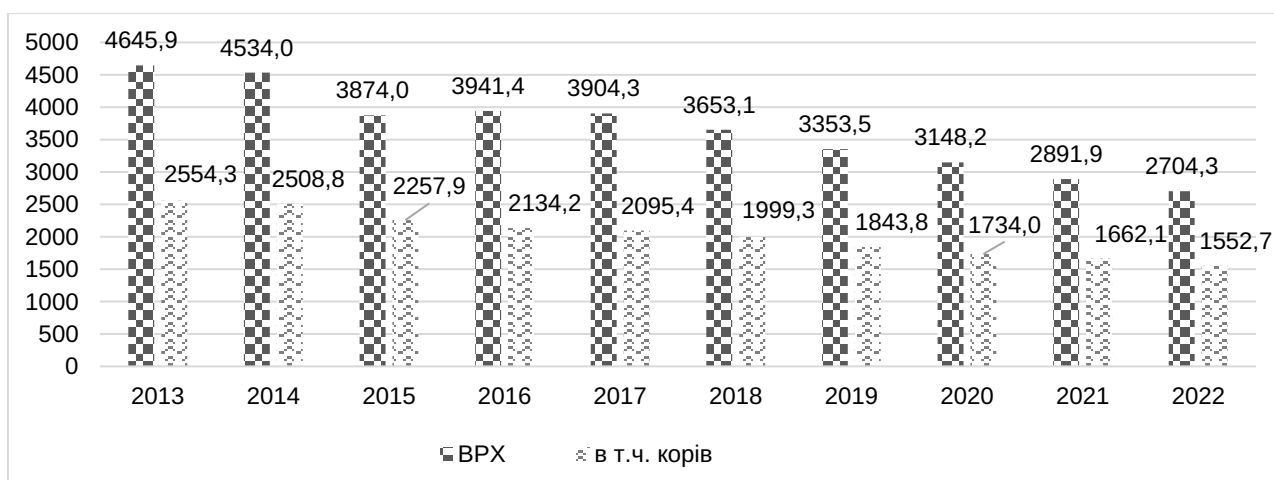

Рис. 1. Поголів'я великої рогатої худоби (BRX) в т.ч. корів, тис. голів

Джерело: [2]

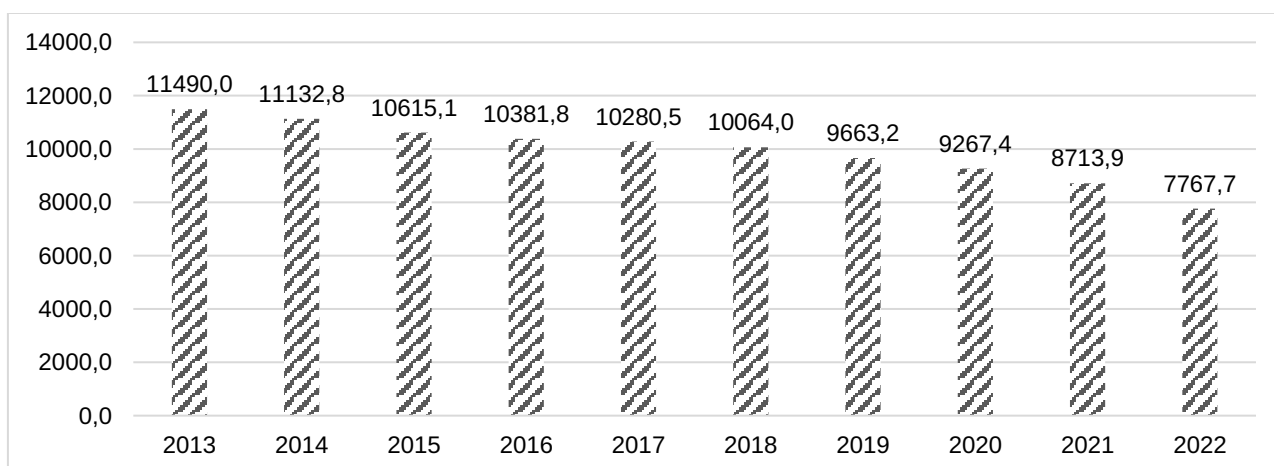

Рис. 2. Обсяг виробництва (валовий надій) молока, тис тон

Джерело: [2]

На основі представленої інформації можна стверджувати, що без скорочення витрат, в цій галузі, та росту продуктивності, підвищення ефективності молочного скотарства не відбудеться. Ця ефективність ґрунтується на впровадженні новітніх інтенсивних технологій годівлі та утримання, генетиці та селекції, попередженні захворювань та дотриманні ветеринарних норм, ефективному використанню ресурсів, тощо.

Вагомим чинником збереження та росту ефективності галузі молочного скотарства є достовірний бухгалтерський облік на підприємстві, стабільний контроль та високоякісний аналіз за витратами, виходом продукції та фінансовими результатами.

Такий облік має забезпечити належну реєстрацію витрат на закупівлю кормів для тварин, контроль за їх використанням та

розподілом між різними групами тварин, фіксацією витрат на придбання вакцин, ліків, послуг ветеринарних лікарів та інші витрати, пов'язані з охороною здоров'я та захистом тварин від захворювань, відображення витрат на утримання та обслуговування тварин, реєстрацію витрат на оплату працівників, які займаються утриманням та обслуговуванням тварин в галузі молочного скотарства, відображення інших виробничих витрат (електроенергії, палива, матеріалів для ремонтів та обслуговування обладнання, інших витрат, пов'язаних з виробництвом молока) тощо.

На рівні із цим, багато науковців в своїх дослідженнях акцентують увагу на проблемах, які стосуються обліку витрат в цій галузі та пропонують напрями вдосконалення їх облікового забезпечення.

Розглянемо деякі з них.

Кругла М. М. пропонує переглянути статті витрат в молочному скотарстві згідно вимог щодо якості продукції. Автор зазначає, що, по-перше, витрати на охолодження молока, які передбачені технологією виробництва, в чинній практиці обліку розглядаються як роботи і послуги допоміжного виробництва, а не як складова технологічного процесу, що є неприпустимим. Частина сільськогосподарських підприємств не зважає на вигоди, що можуть бути отримані при реалізації охолодженого молока, і на ризики, пов'язані з відсутністю технологічного етапу охолодження [4, с. 184].

По-друге, витрати на вдосконалення технології й організації виробництва, поліпшення якості, здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції відповідно до Методичних рекомендацій [5; 6] обліковують у складі загальногосподарських витрат. Якщо йдеться про витрати на лабораторне дослідження молока, утримання лабораторного обладнання, на проведення курсів підвищення кваліфікації операторів машинного доїння, то такі витрати слід розглядати як прямі, щоб не допустити викривлення фактичної суми понесених витрат на виробництво [4, с. 184].

По-третє, застосування розглянутого групування витрат зумовлює суперечність: за чинною методикою обліку витрати на забезпечення й підвищення якості молока – це непрямі загальногосподарські витрати; за суттю – це прямі витрати, які мають відобразитися за конкретним об'єктом обліку – основне молочне стадо. Прямий зв'язок між витратами на забезпечення якості продукції та об'єктом обліку дає підстави прямо відобразити такі витрати (на поліпшення якості, проведення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції) у складі витрат виробництва [4, с. 184].

Виходячи із цього, Кругла М. М. пропонує вдосконалити класифікацію витрат на забезпечення якості молока, де виділяє витрати на попередження виробництва низькоякісної продукції, в межах даної групи виділяє: витрати на забезпечення та підвищення якості кормів і інших вхідних матеріалів, витрати на охолодження та зберігання продукції, витрати на підвищення майстерності персоналу, витрати на правове забезпечення якості (вирішення претензій, урегулювання спірних питань), витрати на функціонування системи управління якістю продукції. Виділяє також витрати на оцінку та контроль якості

молока, в межах даної групи наголошує на таких витратах: витрати на оцінку якості продукції, витрати на розробку стандартів підприємства, витрати на контроль та оцінку якості проведених робіт, витрати на визначення рівня якості. А також виділяє групу витрат що стосуються виправлення браку [4, с. 184].

Кругла М. М. пропонує управлінський облік витрат виробництва продукції молочного скотарства здійснювати у розрізі таких статей витрат: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; засоби захисту тварин; корми; витрати на штучне осіменіння; роботи та послуги; амортизація основних засобів; інші витрати на утримання основних засобів; витрати на забезпечення якості молока; інші витрати; загальногосподарські витрати [4, с. 185].

Гнатишин Л., Прокопишин О. та Малецька О. також звертають увагу на значному укрупненні витрат, їх об'єднанні в окремі статті витрат, що відображають різні виробничі процеси. Вони акцентують увагу на обліку падежу тварин. Явища масової загибелі ВРХ вимагають належного й систематичного формування облікових даних про розмір втрат від падежу тварин. Автори зазначають, що з цією метою доцільним є використання окремого субрахунку 241 «Втрати від падежу тварин» до синтетичного бухгалтерського рахунка 24 «Брак у виробництві» На дебеті рахунка 241 відобразатимуться втрати від падежу, а за кредитом – суми відшкодувань, які надійшли від відповідальної особи, від органів страхування; вартість шкури та м'яса. Решта суми втрат зараховується в собівартість продукції. Це дасть змогу вирішувати низку питань, які виникають за відображення падежу: а) організувати контроль за визначенням втрат від падежу тварин; б) правильно формувати собівартість продукції тваринництва; в) обґрунтовано визначати розмір відшкодувань за завдані підприємству збитки внаслідок падежу [7, с.83-85].

Автори Свиноус І. В., Радько В. І., Свиноус Н. І., Присяжнюк Н. М., Гаврик О. Ю., вказують на такі недоліки в організації управлінського обліку витрат: по-перше, їй притаманні спрощення в обліку, які зумовлюють низький ступінь достовірності, об'єктивності інформації про показники собівартості, не забезпечують контроль витрат на об'єкти обліку та місця виникнення; по-друге, наявні галузеві інструкції щодо планування, обліку та калькулювання собівартості продукції підприємств сфери сільськогосподарського виробництва

передбачають розподіл витрат лише за економічними елементами. Така класифікація витрат відбиває лише види витрачених ресурсів і не повністю охоплює місця виникнення та напрями використання витрат; по-третє, відсутність методик з обліку та розподілу накладних витрат у сільськогосподарських підприємствах призводить, з одного боку, до спотворення собівартості окремих видів продукції та, як наслідок, неправильних управлінських рішень [8, с. 23–24]; по-четверте, часто на практиці при розподілі витрат допоміжних підрозділів на тому самому підприємстві аналогічні за характером робіт цеху, служби, виробничі ділянки застосовують різні бази розподілу, а вибір кількісного показника як база розподілу має стихійний і економічно не обґрунтований характер [9]; по-п'яте, недоступність інформації про формування собівартості як основи прогнозування та управління виробництвом і про фактичні витрати на виробництво, що є базою для визначення ціни продажу, обсягу матеріально-виробничих запасів з метою забезпечення безперервного процесу виробництва тощо, призводить до несвоєчасного виявлення невиробничих витрат, неможливості розробки та реалізації заходів щодо запобігання, визначення оптимального обсягу випуску продукції і, як наслідок, до зниження ефективності роботи суб'єкта господарювання в цілому; по-шосте, існуюча в сільськогосподарських підприємствах система документообігу показує, що численні галузеві форми управлінської звітності, з одного боку, дублюють одні й ті самі показники, а з іншого – не завжди надають можливість розшифрувати окремі позиції витрат [8, с. 24–25].

На недоліки в первинному обліку витрат, звертають також увагу Стаднік Л.І., Стаднік В.Л., і зазначають, що організація первинного обліку перетворень біологічних активів і продукції даної галузі не повністю відповідає сучасним вимогам. Так, не всі господарства використовують в обліку молочного скотарства типові та спеціалізовані форми документів. В окремих господарствах зустрічаються ще застарілі типові та спеціалізовані форми первинних документів. Звичайно, це не відповідає діючій нормативно-правовій базі, яка регулює організацію первинного обліку [1, с. 53].

Уланчук В. С. та Оляднічук Н. В. поглиблюючи дослідження в сфері первинного обліку витрат в галузі молочного скотарства, рекомендують до впровадження первинний доку-

мент «Відомість визначення приросту живої маси корів». На їх думку, даний первинний документ бажано заповнювати в процесі річної інвентаризації або після її проведення (після розтелення корів). В документі вказують інвентарний номер корови, породу, вік, номер лактації, вагу та дату попереднього зважування, вагу на дату зважування, приріст за досліджуваній період (рік). Дані цієї відомості будуть занесені в Інвентарну картку обліку основних засобів, де протягом терміну виробничого використання можна прослідкувати за динамікою показників кожної корови [10, с. 103]. Така пропозиція авторів, зумовлена тим, що в молочному скотарстві окрім отримання молока, приплоду та гною, по чому обчислюється собівартість продукції, не враховується приріст живої маси корів, який не оприбутковується і не відображається в обліку. При цьому не враховуються затрати живої праці працівників, зайнятих на роботах по догляду за продуктивною худобою і, як наслідок, їм не нараховується оплата праці за отриманий приріст живої маси тварин основного стада. Автори вважають, що затрати на утримання основного молочного стада за мінусом вартості побічної продукції повинні розподілятися не тільки між молоком і приплодом, а й приростом живої маси корів. Виходячи з цього, пропонують обчислювати собівартість продукції молочного скотарства (молока, приплоду та приросту живої маси корів) застосовуючи базу розподілу, що визначається кормовими одиницями. До 10% від загальної кількості витрат (за мінусом витрат на побічну продукцію) припадає на отримання приросту живої маси корів [10, с. 102].

Автор Яловега Л. В., звертаючи увагу на важливість такого показника як собівартість продукції молочного скотарства, що впливає перш за все на фінансовий результат та в цілому на конкурентоспроможність продукції цієї галузі, зазначає що крім розрахунку фактичної собівартості калькуляційних одиниць згідно з Методичними рекомендаціями № 132 [6], «наразі широкого загалу набувають новітні підходи до калькулювання собівартості продукції, такі як «директ-костинг», що відкривають суттєві можливості для вдосконалення обліку й аналізу витрат виробництва. Групування витрат у залежності від обсягу виробництва продукції молочного скотарства наведено на рис. 3» [11].

Собівартість продукції молочного скотарства за даним методом обчислюється

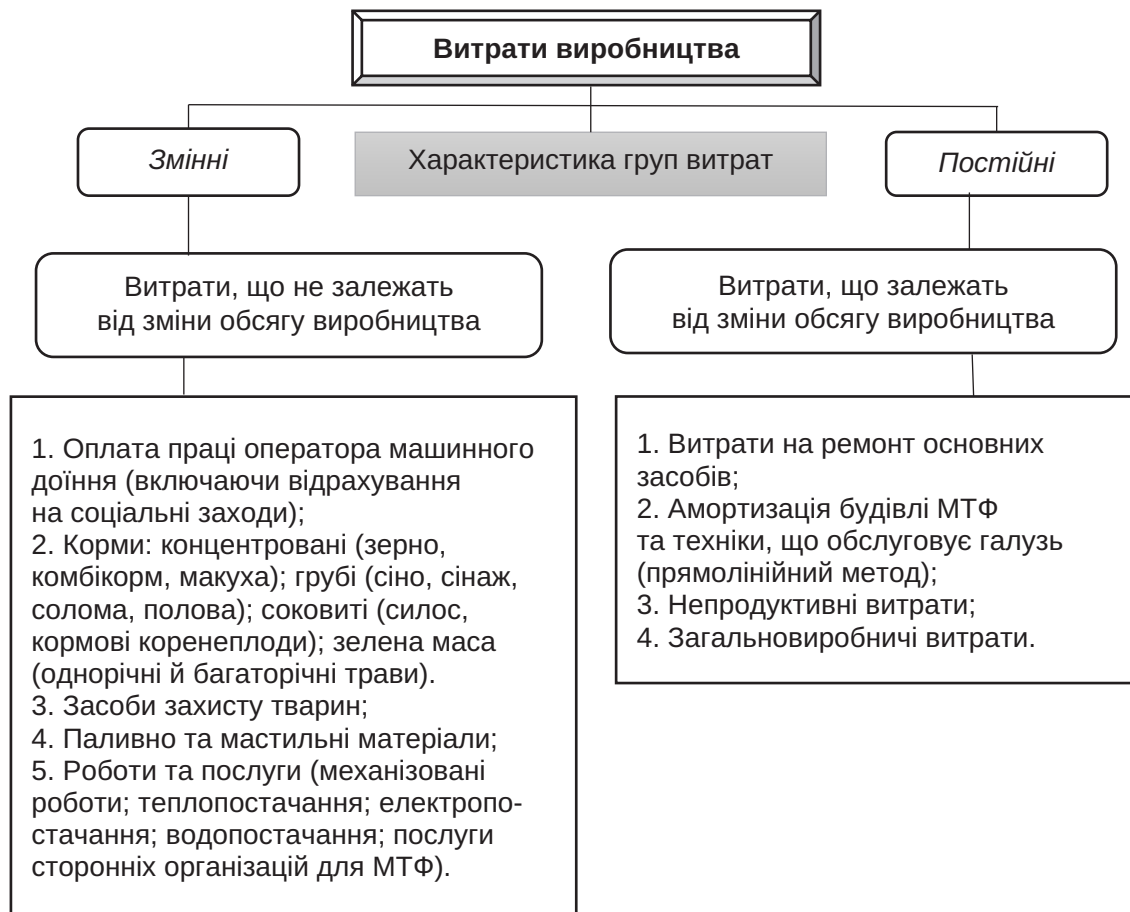

Рис. 3. Групування витрат молочного скотарства залежно від обсягу виробництва

Джерело: [11]

лише на базі змінних витрат, із віднесенням постійних витрат на зменшення фінансових результатів звітного періоду. Водночас, система калькулювання змінних витрат уможливує визначення маржинального доходу, що широко використовується для аналізу прибутковості підприємства та прийняття управлінських рішень. Проте основним недоліком даного методу, окрім складності поділу витрат на постійні й змінні є відсутність даних про повну собівартість кожного виду продукції для визначення їх рентабельності [11].

В наших попередніх дослідженнях, враховуючи сучасний стан теорії та практики обліку витрат, акцентовано увагу на наявності проблем, які потребують наукового вирішення, зокрема: 1) різні підходи до трактування категорії "витрати", в тому числі підміна поняттям "затрати", нечіткість розкриття в П(С)БО; 2) фактична наявність різних систем визнання, оцінки та визначення складу витрат за бухгалтерським та податковим законодавством, а також для цілей фінансового й управлінського обліку; 3) відсутність єдиної

класифікації витрат, в тому числі наявність відмінностей в групуванні витрат за П(С)БО та Податковим кодексом; 4) вибір оптимальної системи побудови рахунків для цілей фінансового та управлінського обліку із двох альтернатив: англосаксонської моделі (використання інтегрованої системи обліку, що передбачає наявність однієї системи рахунків та включення до неї рахунків виробничого обліку) та континентальної (європейської) моделі, що характеризується наявністю двох автономних систем рахунків для фінансового та управлінського обліку; 5) методологічна складність оцінки та розподілу загальновиробничих витрат, в тому числі визначення постійних та змінних витрат, бази розподілу, нормальної потужності підприємства тощо; 6) низький рівень документального забезпечення формування та обліку витрат виробничих підприємств, що впливає на їх достовірну оцінку як для цілей бухгалтерського й управлінського обліку, так і оподаткування; 7) складність створення та забезпечення автоматизованих систем обліку та управління

витратами, які дозволяли б ефективно керувати господарськими процесами [12; 13].

До численних заходів, спрямованих на підвищення оперативності управління виробництвом в молочному скотарстві, що впливатиме вдосконаленню їх облікового процесу, науковці [7; 8; 12; 14] відносять удосконалення системи бюджетування та контролю витрат.

Так, Колошою В., запропоновані форми бюджетів витрат, а саме:

1) бюджет за місцем виникнення витрат відноситься до бюджетів натурально-вартісного типу;

2) бюджет за місцем виникнення витрат містить елементи гнучкого бюджету, оскільки при його розрахунку використовують нормативні показники в розрахунку на одну голову (на одиницю продукції), що дозволяє скоригувати бюджет з урахуванням фактичного обсягу виробництва або кількості обслуговуваних тварин;

3) бюджет за місцем виникнення витрат передбачає взаємозв'язок між функціональними й операційними бюджетами [14].

Зважаючи на специфіку формування бюджетів прямих витрат у молочному скотарстві, що вимагає інформації фінансового, управлінського та зоотехнічного обліку, Колошою В. запропоновано створити на підприємстві бюджетну комісію, в яку повинні входити фахівці всіх управлінських структур. Розроблені рекомендації щодо формування процесу бюджетування він пропонує відображати в документі «Положення про бюджетування», де зазначати склад бюджетної комісії, її функції, повноваження й обов'язки, регламент роботи тощо [14].

Гнатишин Л., Прокопишин О. та Малецька О. також підтримують розробку бюджетів витрат у розрізі центрів відповідальності для посилення контрольних функцій стосовно ефективності діяльності кожного з них та сільськогосподарського підприємства загалом. Бюджетування дає змогу встановити ліміти витрат ресурсів і нормативи рентабельності або ефективності за окремими видами продукції тваринництва, видами виробництва й центрами відповідальності. Блок-схема формування бюджету витрат може виглядати наступним чином (рис.4) [7].

Автори Свиноус І. В., Радько В. І., Свиноус Н. І., Присяжнюк Н. М., Гаврик О. Ю. виділяють такі напрями удосконалення обліку витрат у сільськогосподарських підприємствах: автоматизація обліку; деталізація статей витрат та оперативність обліку в системі

автоматизованого обліку; удосконалення бюджетування. Для реальної можливості детального подання інформації за окремою статтею витрат, навіть за загальногосподарськими та загальногосподарськими витратами, пріоритетними завданнями в організації інформаційно-аналітичної підтримки управління витратами у сільськогосподарських підприємствах мають бути: підготовка управлінської звітності, спрямованої на виявлення способів використання резервів підвищення економічної ефективності; доцільність проведення заходів зі зниження витрат та планування цих заходів; забезпечення керівників і спеціалістів інструментарієм для планування заходів щодо зниження витрат; зміна структури витрат у довгостроковій перспективі в різних галузях управління підприємством [8].

На думку Правдюк М. В. та Правдюк А. Л., удосконалення обліку витрат на біологічні перетворення у тваринництві передбачає уточнення об'єктів біологічних активів тваринництва, якими є групи біологічних активів за їх первісною і справедливою вартістю, точність документування операцій з біологічними активами, надійність і достовірність аналітичного і синтетичного обліку, реальність відображення вартості біологічних активів у фінансовій звітності і накопиченої амортизації (для довгострокових активів), економічні показники використання біологічних активів, організація обліку і стану внутрішнього контролю біологічних активів [15, с. 119–120].

Отже, враховуючи представлені думки науковців та власні дослідження, вважаємо, що вдосконалення обліку витрат молочного скотарства є важливою складовою ефективного управління підприємством. Серед основних напрямів вдосконалення обліку витрат в молочному скотарстві можна представити наступні:

– автоматизація обліку, тобто використання спеціалізованих програмних продуктів та засобів для автоматизації обліку витрат, що дозволить швидше та точніше збирати та аналізувати дані про витрати, зменшить ймовірність помилок та зробить процес обліку більш ефективним;

– розширення та деталізація переліку статей витрат, що означатиме врахування всіх можливих витрат, які пов'язані з утриманням молочного стада, дозволить керівництву приймати більш обґрунтовані рішення щодо оптимізації виробництва та зменшення витрат;

– врахування особливостей функціонування галузі при організації обліку витрат,

Рис. 4. Блок-схема формування бюджету витрат на виробництво продукції молочного скотарства

Джерело: [7]

які впливають на характер та обсяги витрат, а саме, сезонності виробництва, специфіки витрат на утримання тварин, значення якості кормів та управління раціонами, важливості ветеринарного догляду, потреби у постійному оновленні та модернізації обладнання тощо;

- впровадження ефективної системи контролю витрат, що дозволить відстежувати витрати на кожному етапі виробництва молока, виявляти невикористані ресурси та уникати надмірних витрат та належним чином відображати це в обліку;

- створення системи бюджетування витрат, що допоможе управляти фінансами певного підрозділу, контролювати витрати та планувати їх на майбутнє;

- систематично проводити аналітичну оцінку витрат молочного скотарства, що допагатиме виявленню тенденцій та закономірностей їх змін, що дасть змогу приймати більш обґрунтовані рішення щодо їх оптимізації [16];

- проводити навчання персоналу, що забезпечуватиме здобуття та поліпшення ними необхідних знань та навичок щодо ефективного обліку витрат;

- постійне вдосконалення системи обліку витрат з урахуванням змін в умовах виробництва, сучасному бізнес середовищі, євроінтеграції тощо.

Висновки. На основі проведеного дослідження, слід зазначити, що вагомими змінами в

організації та управлінні процесом виробництва господарюючого суб'єкта, в сучасному бізнесовому середовищі, його нормативно-правовому забезпеченні зумовлюють необхідність поліпшення інформаційної системи бухгалтерського обліку витрат, що виступає підґрунтям для прийняття управлінських рішень.

Дослідження наукових праць вчених дало підстави стверджувати, що в організації та веденні обліку витрат в молочному скотарстві, виникає чимало різноманітних проблем, незгоджень та дискусійних питань. Як правило вони стосуються класифікації витрат, об'єктів обліку, вибору методик обліку витрат, первинного та зведеного обліку, розподілу витрат, порядку визначення собівартості продукції, тощо

Вдосконалення та вирішення означених проблем полягає в: автоматизації обліку; розширенню та деталізації переліку статей витрат; впровадженню ефективної системи контролю витрат за ефективним використанням виробничих ресурсів, при виготовленні продукції молочного скотарства; створенні системи бюджетування витрат; врахування особливостей функціонування галузі при організації обліку витрат; організації навчання персоналу; систематичне проведення аналітичної оцінки та прийняття на основі її результатів виважених управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стаднік Л. І., Стаднік В. Л. Бухгалтерський облік біологічних перетворень та калькулювання продукції молочного скотарства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2016. № 1 (12). С. 52–58.
2. Державний комітет статистики: офіційна веб-сторінка. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Тулуш Л. Молочна галузь за воєнного стану. URL: <https://uadairy.com/molochna-galuz-za-voyennogo-stanu/>
4. Кругла М. М. Трансформація статей обліку витрат до вимог управління якістю продукції. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип 5 (4). С. 182–186.
5. НП(С)БО 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
6. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>
7. Гнатишин Л., Прокопишин О., Малецька О. Специфіка побудови системи обліку у тваринництві. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія: Економіка АПК*. 2019. № 26. С. 81–86.
8. Свиноус І. В., Радько В. І., Свиноус Н. І., Присяжнюк Н. М., Гаврик О. Ю. Інформаційно-облікове забезпечення управлінням молочним скотарством сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2022. № 9–10. С. 21–28. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.9-10.21
9. Шевченко Л. Я. Сутність інтегрованого обліку та його складові. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6 (3). С. 134–137.
10. Уланчук В. С., Оляднічук Н. В. Вдосконалення обліку у молочному скотарстві. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2007. № 1–2. С. 100–104. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/vdoskonalennya-obliku-u-molochnomu-skotarstvi.html>
11. Яловега Л. В. Проблематика обліку витрат і калькулювання собівартості продукції молочного скотарства. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7427>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.75.
12. Мулик Т. О. Витрати як базова складова системи обліку та аналізу виробництва продукції тваринництва. *Modern Economics*. 2020. № 22. С. 50–58. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-08).
13. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Організація обліку та аудиту витрат на збут підприємства: стан та напрями вдосконалення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. URL: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>.
14. Колоша В. Організаційно-економічні заходи відтворення поголів'я великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах. *Економічний дискурс*. 2022. Випуск 3–4. С. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-10>
15. Правдюк М. В., Правдюк А. Л. Обліково-нормативне забезпечення управління витратами на біологічні перетворення у тваринництві. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 11. С. 109–124.
16. Мулик Т. О., Томчук О. Ф., Федоришина Л. І. Управлінський аналіз: сутність та значення у прийнятті рішень. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 4 (44). С. 144–154.

REFERENCES:

1. Stadnik L. I., Stadnik V. L. (2016) Bukhgalterskyi oblik biolohichnykh peretvoren ta kalkuliuvannia produktsii molochnoho skotarstva [Accounting of biological transformations and calculation of dairy products]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii – Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy*, vol. 1 (12), pp. 52–58.
2. Derzhavnyi komitet statystyky: ofitsiina veb-storinka [State Statistics Committee: official web page]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Tulush L. Molochna haluz za voiennoho stanu [Dairy industry under martial law]. Available at: <https://uadairy.com/molochna-galuz-za-voyennogo-stanu/>
4. Kruhla M. M. (2014) Transformatsiia statei obliku vytrat do vymoh upravlinnia yakistiu produktsii [Transformation of cost accounting items to management requirements as products]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Ekonomiczni nauky» – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series "Economic Sciences"*, vol. 5 (4), pp. 182–186.

5. NP(S)BO 16 «Vytraty»: nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31.12.1999 r. № 318 [NP(S)BO 16 "Expenses": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 12/31/1999 No. 318]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
6. Metodichni rekomendatsii z planuvannya, obliku i kalkuliuvannya sobivartosti produktsii (robot, posluh) silskohospodarskykh pidpriemstv: nakaz Ministerstva ahrarynoi polityky Ukrainy vid 18.05.2001 r. [Methodological recommendations for planning, accounting and calculating the cost of production (works, services) of agricultural enterprises: order of the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine dated 05/18/2001]. № 132. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text>
7. Hnatyshyn L., Prokopyshyn O., Maletska O. (2019) Spetsyfika pobudovy systemy obliku u tvarynnytsvi [The specifics of building an accounting system in animal husbandry]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriya: Ekonomika APK – Bulletin of the Lviv National Agrarian University. Series: Economy of agro-industrial complex*, vol. 26, pp. 81–86.
8. Svyynous I. V., Radko V. I., Svyynous N. I., Prysiazhniuk N. M., Havryk O. Yu. (2022) Informatsiino-oblikove zabezpechennia upravlinniam molochnym skotarstvom silskohospodarskykh pidpriemstv [Information and accounting support for dairy cattle management of agricultural enterprises]. *Ahrosvit – Agroworld*, vol. 9–10, pp. 21–28. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.9-10.21
9. Shevchenko L. Ia. (2016) Sutnist intehrovanoho obliku ta yoho skladovi. [The essence of integrated accounting and its components]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, vol. 6 (3), pp. 134–137.
10. Ulanchuk V. S., Oliadnichuk N. V. (2007) Vdoskonalennia obliku u molochnomu skotarstvi [Improvement of accounting in dairy farming]. *Bukhhalterskyi oblik i audit – Accounting and auditing*, vol. 1–2, pp. 100–104. Available at: <https://magazine.faaaf.org.ua/vdoskonalennya-obliku-u-molochnomu-skotarstvi.html>
11. Ialoveha L. V. (2019) Problematyka obliku vytrat i kalkuliuvannya sobivartosti produktsii molochnoho skotarstva [Issues of cost accounting and costing of dairy products]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7427>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.75
12. Mulyk T. O. (2020) Vytraty yak bazova skladova systemy obliku ta analizu vyrobnytstva produktsii tvarynnytsva [Costs as a basic component of the system of accounting and analysis of the production of animal husbandry products]. *Modern Economics*, vol. 22, pp. 50–58. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-08).
13. Mulyk T. O., Mulyk Ya. I. (2018) Orhanizatsiia obliku ta audytu vytrat na zbut pidpriemstva: stan ta napriamy vdoskonalennia [Organization of accounting and audit of enterprise sales costs: status and areas of improvement]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*, vol. 22. Available at: <http://global-national.in.ua/issue-22-2018>
14. Kolosha V. (2022) Orhanizatsiino-ekonomichni zakhody vidtvorennia poholivia velykoi rohatoi khudoby v silskohospodarskykh pidpriemstvakh [Organizational and economic measures of reproduction of the cattle population in agricultural enterprises]. *Ekonomichniy dyskurs – Economic discourse*, vol. 3–4, pp. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-10>
15. Pravdiuk M.V., Pravdiuk A.L. (2018) Oblikovo-normatyvne zabezpechennia upravlinnia vytratamy na biolohichni peretvorennia u tvarynnytsvi [Accounting and regulatory support for cost management of biological transformations in animal husbandry]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practice*, vol. 11, pp. 109–124.
16. Mulyk T. O., Tomchuk O. F., Fedoryshyna L. I. (2019) Upravlinskyi analiz: sutnist ta znachennia u pryiniattirishen [Management analysis: essence and significance in decision-making.]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practice*, vol. 4 (44), pp. 144–154.